GÜRAY
SÜNGÜ

ÖNMAGAM ÁRNYÉKA

EURÓPA KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST, 2026

www.alexandra.hu • www.moobius.hu
www.europakiado.hu

Az iskolaudvaron ott álltam a fa alatt, ahonnan annyiszor figyeltem már a kortársaimat, és ugyanazok a dolgok jártak a fejemben, amelyekre korábban oly sokszor gondoltam. Rájöttem, hogy már nem haragszom magamra úgy, ahogy régebben az annyiszor előfordult. Bár valami hűvösség szállt volna rám, amikor feltűnt, hogy már nem is haragszom magamra! De semmi ilyesmi nem történt. Valami mást kerestem, olyasmit, amire haragudhatnék. Így kezdődött. Így változott meg az életem. Így határoztam el, hogy otthagyom az iskolát. A gimnázium második osztályába jártam. Iskolaelső voltam. Társaim mind barátkozni szerettek volna velem. Senki nem volt nálam magányosabb.

Hároméves koromban tanultam meg olvasni, méghozzá úgy, hogy senki sem tanított. Népes családunk volt. Én voltam a legkisebb fiúgyerek. Bátyáim és nővéreim közül többen iskolába jártak. Izgattak az iskolások könyvei és füzetei. Figyeltem. Tanultam. Mondtam, ugye, hogy amikor az ember megszűnik önmagára haragudni, keres mást, amire haragudhatna. Ezt tettem én is. Valószínűleg. Figyeltem a környezetemet. Figyeltem az életemet. Nemigen volt mit látni. Gyűlt bennem a harag. Tulajdonképpen ártatlan harag volt, ám a harag természetéből következik, hogy nem lehet ártalmatlan. Mindenekelőtt a szó értelmezésére volt szükségem.

A *harag* szótárbeli definíciója: (vélt) sérelem, igazságtalanság vagy erős nemtetszés keltette bosszús indulat, illetve indulatos lelkiállapot.

Pontosan ez volt a lényeg. Ebben a korban, ezen a földrajzi területen, ilyen körülmények között élni. Lehettél bármilyen okos, a környezeted úgy bánt veled, mintha ostoba volnál. Tovább vizsgáltam a definíciót, mert meg akartam győződni arról, hogy képtelen bármit is meghatározni.

Milyen az, ha indulatos valaki? Ehhez természetesen az *indulat* szó alapjelentését kell tisztáznunk.

Az *indulat:* hirtelen gerjedt harag, düh. További jelentéseket most nem veszek számításba, a nemi gerjedelemnek, a tüzelő állatoknak például semmi köze a témánkhoz.

Apámnak például virágai voltak, de én egész gyerekkoromban haragudtam rájuk. Miért haragszik valaki a virágokra? Ennek a témánkhoz semmi köze. Csak azért hoztam szóba, hogy szólhassak az élet leéléséről és a feltámadásról. Meghaltam a végén? Talán. Egy hajnalon megettem egy tányér levest. Nyári nap volt. Kismillió ember között sodort magával az ár. De most nem ez a fontos. Még nyolc év telt el addig, mire megtudtam, hogy a világ leghíresebb sorozatgyilkosa egy rózsaszálat dugott a fütyijébe, aztán lefényképezte.

A Földnek is megvolt a maga problémája. Forgott. A forgás fájdalmas volt, de ez természetesen nem az emberek számára volt probléma. Ha tudhattuk volna, mekkora fájdalmat érezhet egy ekkora test forgás közben, talán nem írtuk volna az értelmező szótárban egymás mellé a *düh* és a *harag* szavakat. Természetesen aki utánanéz, megtalálja a *düh* szó eredeti és pontos jelentését, de miért viselte el a Föld azt a hatalmas fájdalmat? A sok átlag alatti elme kedvéért?

Aki nem talált kedvére való definíciót, az maga alkotott magának.

Düh: az egyik ok az, hogy nem érzed magad otthon a helyeden, és ezt nem magadtól, hanem „mindenki mástól" tudod; azoktól, akik számodra a helyed otthonossá szeretnék tenni. Természetesen. Hogy is tudhatnád magadtól? Innen nézve az ok az önhittség is lehet.

De ha így van, mi az önhittség?

Nem foglak a folytatással untatni. Megelégszem annyival, hogy elismerem: igen, öntelt vagyok, de nem teszem hozzá azt, hogy semmi alapja nincs az önteltségemnek. Megint ugyanoda lyukadunk ki: az észhez.

Mert mi az ész?
Hétéves voltam, amikor megtudtam, hogy százmilliárd idegsejt van az ember agyában. Persze nem tudtam még felfogni, hogy mennyi is az a százmilliárd, de végeztem egy kísérletet. A konyhaszekrényből (nem a jégszekrényből) elővettem a rizst, kiöntöttem a konyhaasztalra, és félrehúztam száz szemet. Arra gondoltam, ha egymilliárd ilyen halmocskát csinálnék, akkor százmilliárd rizsszem volna előttem. Csakhogy az egymilliárd is meghaladta a képzelőerőmet. Nem bírtam ésszel felfogni. Ha ebből a százas halomból ezrest csinálnék – gondoltam –, és ezekből az ezresekből százezret, egymillió rizsszem volna előttem. Százmilliárd idegsejt pedig a rizsszámítás szerint egymillió rizsszemnél százezerszer többet jelentene. És ha egy idegsejt csak egytizede egy rizsszemnek, az agy nagyobb volna a konyhánál, vagyis az idegsejtnek felfoghatatlanul picinynek kell lennie, az agy viszont felfoghatatlanul óriási dolog. Hétéves voltam, amikor óriási tisztelet ébredt bennem az agy iránt. És amikor hétévesen sikerült megtanulnom az ész tiszteletét, természetesen tisztelni kezdtem a saját eszemet is.

Természetesen akkor még nem fogtam fel, hogy az első perctől, amikor az ember gondolkodni kezd, a világban tett minden egyes lépése közelebb viszi az elmagányosodáshoz. Kellett egy kis idő, hogy ezt felfogjam, mert nem egyedül lenni az ember csak olyanok között képes, akik megértik. Amint kinyílik az értelme, rájön, hogy az emberek nem gondolkodnak, nem terveznek, nem érdeklődnek, nem tudnak, és mert ilyenek, nem képesek megérteni téged. Egy kísérlet – ez nem értett meg engem. Második – az sem. Az ezredik – természetesen az sem. Egy idő múltán belenyugszol, hogy magányos vagy. A többiek szánalmas emberek. Nem vagyunk barátok. Nem tudom szeretni őket, legföljebb szánalmat érezhetek irántuk. Ám még sok időnek kellett eltelnie ahhoz, hogy máshová vágyjak.

Persze nem hagytam azonnal ott az iskolát. Aznap csak néztem, néztem az udvaron a többieket, akik aztán bementek a következő órára meg az utána következőre is. Aztán kiözönlöttünk az iskolakapun. Hazamentem. Arra gondoltam, hogy bárkinek mondom is el, hogy mire jutottam, ellenállásba fogok ütközni. Anyám írni-olvasni sem tudott. Ha mondtam neki, hogy ezt vagy azt szeretném vagy akarom, mindig azt válaszolta, hogy tegyek belátásom szerint. Bátyák és nővérek. Sokan voltak, nem sorolom fel őket.

Volt közöttük, aki tanult, és volt, aki otthagyta az iskolát. Aki abbahagyta, biztosan azt mondta volna, hogy csak tanuljak, mert úgy lesz ember belőlem. És mit mondtak volna azok, akik továbbtanultak? Legjobb lett volna apámat kérdezni, mert ő nem hitt az iskolában. Úgy vélte, hogy ott megmérgezik az embert. Illetve akkoriban én azt hittem, hogy ezt gondolja. Vajon miért nem nőtt e nagyszerű vélekedése miatt a tiszteletem iránta? Hiszen én is azt gondoltam, hogy az iskolában megmérgezik az embert. Nem tartottam apámat normálisan gondolkodó embernek, ezért mivel nem találtam helyesnek a kiindulópontot, a célnak a helyességében sem nagyon bíztam. De végül is mégiscsak apám volt a legmegfelelőbb személy, akivel a tervemet megoszthattam. Elé álltam, amikor este megjött a munkából, és egyenesen a közepébe vágtam.

– Apa, elhatároztam, hogy otthagyom az iskolát – mondtam.

Rám nézett. Fáradt lehetett.

– Jó – mondta. – Mindenkit megmérgeznek. Hagyd ott. Menj el holnap a bátyádhoz. A Zsák vegyen föl. Heti fizetést kérj, havit ne fogadj el. Most eredj!

Ment az esti ima előtti rituális mosdást elvégezni. A Zsáknak nevezett a bátyám főnöke volt. Cipész a Gedikpaşa negyedben. Könnyen ment, mégsem voltam elégedett. Kimentem a kertbe. Egy cipészhez járjak? Rájöttem, milyen hülyeség mindenféle terv nélkül cselekedni.

Másnap reggel korábban felkeltem, mint a bátyám, és elmentem az iskolába.

Tudnivaló, hogy az iskola az emberiség egyik legjobb találmánya. Az emberek girbegurba teremtmények, ahányan vannak, annyifélék. Az iskola satuba fogja őket, a fölösleget legyalulja, a hiányos helyeket befoltozza, ily módon hasonlókká faragja, a szabványnak megfelelő állapotba hozza őket. Nem számított, hogy szeretem-e az iskolát, vagy sem. Felmértem a helyzetemet, s azonnal védekezni kezdtem. Ha sikerül az embernek felvennie egy védekező állást, el sem tudja rontani többé. Én sem rontottam el. A jegyeim egy idő után romlani kezdek. A tanárokkal eleve nem voltam jó viszonyban, de még nem szálltam velük szembe. Később azonban ez megváltozott. A két utolsó évem már maga volt a pokol. Mert ha te védekező állásban vagy, a többiek úgy viselkednek veled, ahogy a védekezésbe merevedettel viselkedni szoktak, és te is azért viselkedsz úgy, mert ők úgy viselkednek. A vége a teljes zsákutca. Én is zsákutcába jutottam. Fellélegeztem, amikor a végbizonyítványomat kézbe kaptam, és nagy sóhajjal négybe hajtva betettem a sötétkék zakóm belső zsebébe. Még csak fel sem merült bennem, hogy az egyetemnek nevezett darálóba jelentkezzem. Magától értetődött, hogy nem fogok egyetemre járni. Érthető, nem?

Az ember nem választhatja meg, hogy melyik pillanata őrződik meg örökre. Amikor benne vagy a pillanatban, azt érzed, hogy halálod napjáig sem fogod elfelejteni, mégis elfelejted. De ez még semmi, az is előfordul, hogy szeretnél úgy elfejteni valamit, mintha soha nem történt volna meg, mégsem tudsz tőle szabadulni, továbbra is szüntelenül ott zakatol az agyadban. Nem idézek fel most semmi ilyesféle megrendítőt. Ahhoz a pillanathoz kapcsolódom, amikor egy angolórán ülök, és miközben az udvaron a focilabdát kergető társaimat bámulom, azon gondolkodom, ami majd leszek, pontosabban azon, hogy nem tudok rájönni, miképpen válhatok azzá. Megpróbálom világosabban megfogalmazni, de nem annak a pillanatnak a felidézésével. Onnan kiindulva inkább a gimnázium befejezését követő időszakra szeretnék visszatekinteni.

Igen, elvégeztem a gimnáziumot, és azt kell mondanom, hogy nem is volt túl nehéz, illetve bevallhatom, hogy az utolsó két évet magam tettem nehézzé magamnak. Az élet ugyanis éppen olyan könnyű volt, mint az iskola, és amibe belekezdtem, véget is ért egy szempillantás alatt... Úgy tűnt, hogy vége. Miközben az ember tudja, hogyan nyitja ki és csukja be a szemét, mire néz, és mi fölött huny szemet, a soha véget nem érőnek tűnő dolog már véget is ért. Ezt persze a hamarosan elkövetkező években teljesített katonai szolgálatról szólva is meg kell majd jegyeznem. A gimnázium után a lehetőségek széles választéka állt előttem. Mondtam már, hogy az egyetem nem szerepelt a számba vehető lehetőségek között. Dolgozni akartam ugyanis. Megoldani, elvégezni valamit. A munkám eredményeként természetesen pénzt is keresni. Az alapvető célom azonban az volt, hogy fontos emberré legyek. Illetve – hiszen tulajdonképpen fontos voltam – csak azt akartam, hogy ez mindenki számára evidenssé váljon. És hogyan derülhet ki az ember fontossága? Ha mások azt látják, hogy fontos dolgokat végez. Nagy dolgokat akartam véghez vinni, kiszakadni a környezem mindennapiságából, megmutatni, hogy más vagyok. Pontosabban nem is mutatni akartam, hanem hogy ne is kelljen mutatni, csak látsszon. Emellett – talán ez volt a fontosabb – jól élni. Terveket készítettem, vázlatokat skicceltem fel, és ábrándokat szőttem. Végül egy fényképészhez álltam be inasnak. Akkor még nem tudtam, hogy létezik egy betegség, az élet beteges szemlélé-

se, ezért a választásomnak nem volt közvetlen kapcsolata azzal, ami az angolórán az udvaron játszó társaimat szemlélve a fejemben megfordult, ám a fényképészek stúdióiban van egy sötétkamrának nevezett kis helyiség. Többször az az érzésem támadt, hogy először erről vagy arról kellene beszélnem, de talán mégis csak az lesz a legjobb, ha legelőször a sötétkamráról szólok.